

ще тоді, коли справа перебувала на стадії досудового розслідування. Однак чи мали журналісти оминати цю тематику або ж обирати інші формулювання, і при цьому мати змогу викликати необхідну увагу соціуму до більш ніж резонансної справи? [10; №32].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданов Н. Справочник журналиста / Н. Богданов, Б.Вяземский – К.: Думка, 1981. – 627 с.
2. Журналистское расследование: от замысла до воплощения: Учебно-методическое пособие. Под общей редакцией Сивашевой М.Н., 2006. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.library.cjes.ru/online/?b_id=745. – Заголовок з екрану. – Мова рос.
3. Ким М. Жанры современной журналистики / М. Ким – М.: СПб, 2004. – 341 с.
4. Ким М. Журналистика: Методология профессионального творчества / М. Ким. – М.: СПб, 2004. – 545 с.
5. Ким М. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. – М СПб, 2001. – 332 с.
6. Константинов А.Д. Журналистское расследование: История метода и современная практика / А.Д. Константинов. – М. : Олма-Пресс, 2003. – 480 с.
7. Корконосенко С. Основы журналистики / С. Корконосенко. – М.: Полиграф, 2002. – 214 с.
8. Лазутина Г. Основы творческой деятельности журналиста / Г. Лазутина. – М., 2004. – 227 с.
9. Михайлин І.Л. Основи журналістики / І.Л. Михайлин. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
10. Нова Тернопільська газета, № 1, С. 4; № 4, С. 4; № 5, С. 5; № 7, С. 1, 3; № 8, С. 4; № 9, С. 4; № 10, С. 4; № 13, С. 4; № 14, С. 4; № 15, С. 5; № 16, С. 4; № 17, С. 4; № 19, С. 1; № 22, С. 1, 4; № 23, С. 1; № 24, С. 4; № 28, С. 4; № 30, С. 4; № 31, С. 4; № 32, С. 4; № 33, С. 1; № 35, С. 1, 4; № 36, С. 8; № 37, С. 1, 8; № 41, С. 10; № 44, С. 5; № 46, С. 4; № 48, С. 1, 4; № 49, С. 4;
11. Поляков Ю.А. Информационная безопасность и средства массовой информации / Ю.А. Поляков. – Учебное пособие — М.: ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2004. – 236 с.
12. Порфімович О.Л. Проблема «експорту злочинності» з країн колишнього СРСР до країн розвинутої демократії (підхід журналіста і правника) [Електронний ресурс] / О.Л. Порфімович // Наукові записки Інституту журналістики. – Т. 5. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=338> – Заголовок з екрану. – Мова укр.
13. Порфімович О.Л. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Журналістське розслідування» для студентів спеціальності «Журналістика» / О.Л. Порфімович. – К.: СПД Цимбаленко Є.С., 2007. – 40 с.
14. Правовое поле журналиста (настольная справочная книга). Под ред. В. Алексева. – М.: Славянский дом, 1997. – 641 с.
15. Прохоров Е. Введение в теорию журналистики / Е. Прохоров. – М.: МГУ, 2002. – 338 с.
16. Прохоров Е. Введение в теорию журналистики / Е. Прохоров. – М.: РИП-холдинг, 2003. – 220 с.
17. Скогорева О. Гипертекст в структуре содержания современной массовой газеты : средства его создания [Электронный ресурс] / О. Скогорева // Печатные СМИ. – №2. 2008. – Режим доступа : <http://www.mediascope.ru/node/217/>. – Заголовок з екрану. – Мова рос.
18. Тертычный А.А. Расследовательская журналистика / А.А. Тертычный. – Учеб. пособие. – М.: Аспект Пресс, 2002. – С. 383.
19. Федотов М.А. Правовые основы журналистики / М.А. Федотов. – Учебник для вузов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. — С. 432.

Струганець Ю.

Науковий керівник – доц. Задорожна О. М.

ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ФУТБОЛЬНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Сьогодні футбол є спортом «номер один» у світі. Гра збирає тисячі людей на стадіонах та мільйони біля моніторів. Популярність цього виду спорту пояснюється його доступністю, оскільки футбол можна грати практично всюди, лиш був би м'яч та бажання. Проте є чимало людей, які надають перевагу перегляду гри, а не участі у ній. І футболісти (професіонали й аматори), і глядачі активно послуговуються галузевою термінологією. На початку ХХІ століття футбольна термінологія – важливий і динамічний сегмент лексико-семантичної системи сучасної української літературної мови, тому потребує перманентних лінгвістичних студій.

Здійснено чимало досліджень, присвячених особливостям мови різних видів спорту (праці таких науковців, як Л. Бардіна, О. Боровська, Є. Вокальчук, С. Вокальчук, Л. Карпець, А. Кочур, Л. Назаренко, М. Паночко, І. Янків та ін.). У фокус уваги мовознавців здебільшого

потрапляє спортивна термінологія загалом. Футбольну ж лексику лінгвісти студіювали лише принагідно [2; 3]. Тому мета нашої розвідки – проаналізувати особливості синтаксичної номінації в українській футбольній термінології. Джерельною базою слугували загальномовні тлумачні словники, фахові словники [4], спортивні газети та журнали, науково-популярна та довідкова література.

Кожна терміносистема являє собою не просто сукупність термінів, а складне структуроване об'єднання, що інтегрує загальнонаукову та спеціальну інформацію. Терміноодиниці виступають як вербальні репрезентанти нового знання, його осмислення та розвитку. Термін – це «лінгвістичний знак наукового (логічного) поняття, смисл якого встановлюється дефініцією» [1, 6]. У спортивній термінології виокремилися галузеві термінології, з-поміж яких і футбольна. Галузева термінологія футболу змістовно і функціонально характеризується спрямованістю на вузьку сферу спілкування спеціалістів цієї галузі і значно ширше коло учасників футбольної комунікації – журналістів та уболівальників. М. Дубяк зазначає, що футбольна термінологія постає як «результат пізнавальної діяльності фахівців у сфері футболу – тренерів, футболістів, журналістів і футбольних коментаторів» [2, 112].

Суттєвим у нашому дослідженні є питання про довжину футбольного терміна. Як відомо, межа між терміном і термінологічним описом нечітка. Крім зовнішніх критеріїв (звернення до словників та енциклопедій, наявність визначення терміна у тексті), для ідентифікації терміноодиниці слід використовувати, як рекомендує С. Дерба, внутрішній, лінгвістичний критерій (відтворюваність у текстах, семантичну цілісність словосполучення, ступінь уживаності) [1, 11]. Таким чином встановили, що до футбольної термінології належать однослівні терміноодиниці і терміни-словосполучення. Констатуємо високу продуктивність складених найменувань.

У футбольній термінології серед найпростіших за формою двочленних словосполучень за морфологічним статусом компонентів виявлено такі моделі:

- «прикметник + іменник»: *агресивний гравець, атакувальна гра, атакувальний півзахисник, благодійний матч, боковий арбітр, гарматний постріл, прямий пас;*
- «дієприкметник + іменник»: *незарахований гол;*
- «іменник + іменник (у Р. в.)»: *втрата м'яча, втрата очок, капітан команди; розігрування м'яча, сповільнення гри, стратегія гри, тренер команди;*
- «іменник + (прийменник) + іменник (у З. в.)»: *пас у центр, прохання про пас;*
- «іменник + іменник (в О. в.)»: *гол головою, сигналізація прапорцем, передача плечем, передача п'ятою;*
- «іменник + (прийменник) + іменник (в О. в.)»: *перерва між таймами;*
- «іменник + прислівник»: *пас уперед, пас врозріз;*
- «дієслово + (прийменник) + іменник (у Р. в.)»: *втекти від суперника;*
- «дієслово + іменник (у З. в.)»: *відбивати удар, втратити м'яч, робити підніжку, розпочати гру, пришвидшувати гру, провести заміну;*
- «дієслово + (прийменник) + іменник (у З. в.)»: *переходити у захист;*
- «дієслово + іменник (в О. в.)»: *атакувати флангами, бити головою, бити ногою, бити ножицями;*
- «дієслово + (прийменник) + іменник (у М. в.)»: *перемогти у групі, перемогти у турнірі;*
- «дієслово + прислівник»: *трансляція наживо.*

Серед тричленних за формою словосполучень у футбольній термінології типовими є конструкції, утворені шляхом ускладнення простого словосполучення. Зміна семантики відбувається при додаванні до двочленної моделі лексеми-конкретизатора:

- до моделі «іменник + іменник» конкретизатора-прикметника: *кут воріт – ближній кут воріт, нижній кут воріт; стійка воріт – ближня стійка воріт;*
- до моделі «іменник + іменник» конкретизатора-дієприкметника: *кут обстрілу – зменшений кут обстрілу;*
- до моделі «прикметник + іменник» конкретизатора-дієприкметника: *гольовий момент – нереалізований гольовий момент;*

• до моделі «числівник + іменник» конкретизатора-прикметника: *перший тайм – перший додатковий тайм, другий тайм – другий додатковий тайм.*

Звісно, у групі тричленних конструкцій є чимало термінів й інших моделей:

- «іменник + іменник + іменник»: *затягування часу гри, обмін половинами поля, тактична схема гри, техніка володіння м'ячем, траєкторія польоту м'яча;*
- «іменник + (прийменник) + іменник + іменник»: *атака з глибини поля, гра у центрі поля;*
- «іменник + іменник + (прийменник) + іменник»: *втрата м'яча в атаці, імітування удару по м'ячу;*
- «іменник + прикметник + іменник»: *газон футбольного поля, лінія воротарського майданчика, серія післяматчевих пенальті;*
- «іменник + (прийменник) + прикметник + іменник»: *вихід у вищу лігу, гол на останніх хвилинах, гол у порожні ворота, гол у чисельній перевазі, турнір серед чоловічих команд;*
- «іменник + займенник + іменник»: *збірна всіх зірок;*
- «іменник + (прийменник) + займенник + іменник»: *гол у свої ворота, перехід в інший клуб;*
- «іменник + (прийменник) + числівник + іменник»: *гра в один дотик;*
- «прикметник + іменник + іменник»: *антропометричні дані гравця, ненавмисне порушення правил, небезпечний відбір м'яча, персональна система захисту;*
- «дієслово + іменник + іменник»: *прикривати м'яч корпусом, тримати суперника рукою;*
- «дієслово + (прийменник) + іменник + іменник»: *пресингувати у лінії нападу;*
- «дієслово + іменник + (прийменник) + іменник»: *створювати положення поза грою;*
- «дієслово + прикметник + іменник»: *упустити гольовий момент;*
- «дієслово + (прийменник) + прикметник + іменник»: *впасти у карному майданчику;*
- «дієслово + іменник + прислівник»: *віддавати передачу верхом, віддавати передачу вперед.*

Багатокомпонентні футбольні терміни за своєю структурою дуже різноманітні. У групі моделей із чотирьох елементів (повнозначних частин мови) переважають такі:

- «іменник + іменник + іменник + іменник»: *прапорець лінії середини поля;*
- «іменник + іменник + (прийменник) + іменник + іменник»: *атака суперника з порушенням правил, відбір м'яча з порушенням правил, прокидання м'яча поміж ніг суперника;*
- «іменник + іменник + прикметник + іменник»: *вкидання арбітром спірного м'яча;*
- «іменник + (прийменник) + прикметник + іменник + іменник»: *прохід у карний майданчик суперника;*
- «прикметник + іменник + іменник + (прийменник) + іменник»: *невдалий вихід голкіпера з воріт;*
- «дієслово + іменник + (прийменник) + іменник + іменник»: *відібрати м'яч із порушенням правил, відбір м'яча у межах правил.*

Трапляються моделі із п'яти елементів: *вихід воротаря за межі карного майданчика, здобути місце у фінальний раунд турніру.* Наявні також багатокомпонентні моделі аналітичного способу творення із підрядним реченням у ролі атрибута, як-от: *гравець, що виходить на заміну; гравець, що забив гол; гравець, що завдає удару; гравець, що здійснює обманні рухи; команда, що атакує; команда, що замикає турнірну таблицю; команда, що захищається; команда, що очолює турнірну таблицю; тунель, що веде до роздягалень; футболіст, що рівноцінно володіє обома ногами.* Проте такі моделі непродуктивні.

Закономірно, що в іменникових словосполученнях у ролі опорних слів виступають ключові терміни футболу: *гра, гол, м'яч.*

Гра: *атакувальна гра, гра без порушення правил, гра в атаці, гра в захисті, гра в один дотик, гра від захисту, гра на виліт, гра головою, гра на контратаках, гра рукою, гра у пас, гра у повітрі, гра у середній лінії, гра у стінку, гра у центрі поля, гра футболіста.*

Гол: *гол головою, гол престижу, гол п'ятою, гол на останніх хвилинах, гол у свої ворота, гол у чисельній перевазі, незарахований гол.*

М'яч: *м'яч за межами поля, м'яч у грі, мертвий м'яч.*

Серед синтаксичних номінацій виділяємо термінологічні сполучення з опорним словом, вираженим дієсловом або віддієслівним іменником, на позначення основних у футбольній грі дій і процесів:

- фізичної дії футболіста на м'яч: *вести м'яч, вибивати м'яч, вибороти м'яч, бити з льоту, бити парашутом, прикривання м'яча корпусом, прийом м'яча ногою, торкатись м'яча;*
- процесу нападу, атаки: *атака воріт суперника, атака з глибини поля, атака лівим флангом, атака правим флангом, атака флангами, атака центром; вихід один на один;*
- процесу оборони, захисту: *відбивання м'яча, відбивати удар, відбити пенальті, вихід голкіпера з воріт;*
- дії футболіста на суперника: *відволікати суперника, втекти від суперника, збити гравця, звільнитись від опіки, пресингувати суперника, тримати суперника рукою.*

Отже, футбольна термінологія репрезентує понятійно-класифікаційну систему, у якій переважають видові поняття. Саме цим можна пояснити велику кількість аналітичних терміноодиниць на позначення явищ зі сфери футболу. Серед багатоконпонентних футбольних термінів домінують двочленні і тричленні конструкції. У ракурсі морфологічної репрезентації терміносполук виявлено широкий діапазон типових моделей. Вважаємо, що подальше дослідження частотності їх представлення дасть змогу глибше осмислити специфіку синтаксичної номінації у футбольній термінології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дербя С. М. Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
2. Дубяк М. Б. Ієрархічна структура найменувань фізичної дії на об'єкт у футбольній термінолексії (на матеріалі французької та іспанської мов) // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 17. – Луцьк, 2009. – С. 111–115.
3. Коваль Р. Синонімія у французькій футбольній лексиці // Молода спортивна наука України. – 2010. – Т. 2. – С. 107–112.
4. Мова футболу. Шестимовний словник футбольної лексики / Уклад.: Р. С. Помірко, М. Б. Дубяк, Т. Р. Іваньо, М. І. Проців. – Львів: НВФ «Українські технології», 2009. – 100 с.

Бігун О.

Науковий керівник – доц. Данилевич М. М.

ХУДОЖНІЙ СВІТ ЛІРИКИ СТЕПАНА БУДНОГО

Лірика Степана Будного займає особливе місце в українській літературі. Його поетичний доробок не такий уже й великий, але без нього не можна уявити своєрідності української поезії кінця 50-х – початку 60-х років ХХ століття.

Основним об'єктом творчості молодих поетів, які голосно заявили про себе на початку 60-х років, була людина на складних перехрестях історії, а основним ідеалом – ідеал борця за те, щоб людство могло жити й розвиватися в атмосфері миру, віри в майбутнє. Ніжний лірик, Степан Будний виразив важливі риси духовного портрета свого покоління. Це було насамперед заперечення знеособлення людини, утвердження її неповторності, захист права кожного на самовияв і реалізацію духовних, творчих можливостей. Така гуманістична концепція людини зближувала письменника з Василем Симоненком, Ліною Костенко, Миколою Вінграновським, Іваном Драчем, Борисом Олійником – поетами, у котрих людина виступає як самоцінність.

Актуальність теми дослідження визначається потребою системного, внутрішньо несуперечливого наукового осмислення художнього світу лірики

С. Будного як багатогранного естетичного явища, що інтегрує світоглядні засади письменника, індивідуальну манеру його письма, особливості поетики, стилю, образної системи.